

Välfärdssamhällets osynliga arbetsbelastning

av Bengt-Åke Wennberg

När jag skriver detta pågår EM i fotboll i Frankrike. TV-kommentarerna handlar förstas om vilka spelare som finns tillgängliga och deras kompetens och skicklighet. Förbundskaptenen skall utse "rätt" lag och formulera en lämplig spelplan. Spelarna skall vara alerta, engagerade och lojala mot laget. Man får gärna vara stjärna men inte egoistisk så att man stör lagspelet.

En viktig uppgift för förbundskaptenen är att få stjärnorna, och övriga spelare, att samsas och att inte konkurrera. Det är en svår uppgift eftersom var och en förväntas göra sitt bästa för att bli uppmärksam, bli uttagen och därmed öka sitt värde på spelarmarknaden.

Men TV-kommentatorerna säger också något annat. De talar om spelet "utan boll". Om vikten av att spelarna ständigt rör sig på planen. Att de placerar sig rätt. Att de bevakar och markerar sina motståndare. Att de ser möjligheterna, inte bara för sig själva, utan också för lagkamraterna.

Kommentatorerna utgår således från att spelarna **interagerar** med varandra och motspelarna. En interaktion karaktäriseras av att andra reagerar och

handlar som en konsekvens av vad någon annan gör. Eftersom alla rörelser i en fotbollsmatch påverkar alla spelare skapas ett interaktivt mönster. Jag kallar detta interaktiva mönster för det **kollektiva handlandet**.

Kommentatorerna konstaterar att detta interagerande tär på spelarnas krafter. De måste ständigt röra sig, vara uppmärksam på andra, förutse vad som kan hända, De måste inte bara spela med fötterna utan också med huvudet. Kraven på att interagera gör att de blir både mentalt och fysiskt trötta. Därför blir det ofta mål i slutet av matchen när det kollektiva handlande som det ena laget behöver för att försvara sitt mål brister.

Det har varit känt sedan länge att vårt välfärdssamhälle numera inte bara bygger på tillgången på varor, utan också i hög grad på att det finns en struktur av tjänster och service som underlättar livet för oss alla. Man brukar tala om att vi allt mer flyttat fokus från varuproduktion till tjänste- och serviceproduktion. Vi har fått ett tjänstesamhälle.

Det intressanta med detta tjänstesamhälle är att det inte fungerar på samma sätt som det gamla industrisamhället. Det följer en annan logik. Det bygger i allt högre grad på interaktioner. Det ställer därför helt nya krav på oss alla. Samhället fungerar väl först när det skapas goda interaktiva mönster. Detta var förr inte lika angeläget.

Ett sådant samhälle ställer krav på att alla, precis som fotbollsspelarna, måste engagera sig, ta ställning och bidra till framgången – var och en efter sin förmåga och på sitt sätt – i den position man har. Det goda mönstret uppstår heller inte av sig självt. Det kräver en arbetsinsats. Var och en bidrar till mönstret, både privat och på jobbet – vare sig man vill eller inte. Detta medför en ständig ansträngning.

Problemet är att det interaktiva mönstret kan bli destruktivt och olämpligt om aktörerna inte förstår vad de skall göra. Det mönster som uppstår kommer då att hindra ett konstruktivt kollektivt handlande. Då skapas, precis som i fotbollsmatchen, frustration och ilska, uppgivenhet, desperata handlingar och, i förlängningen, ohälsa.

Det finns således enligt min mening ett osynligt interaktivt arbete som måste utföras väl av oss alla om vi vill ha ett välfärdssamhälle. Denna arbetsbelastning är inte längre negligierbar. Dagligen berättas om den stress som finns i arbetsliv och privatliv. En ytterligare belastning är då att de lösningar som framställs blir orealistiska. Några exempel.

Det hjälper inte att öka bemanningen. Fler skulle då kanske bara springa i vägen för varandra. Det skulle dessutom kosta för mycket om alltför många

ändå inte hjälper till. Det hjälper inte heller med traditionell utbildning eftersom det inte är den enskildes tekniska skicklighet det handlar om utan samspelets karaktär. Det kan inte övas i klassrummet. Det går heller inte att minska belastningen genom att lägga ner eller förbjuda det som inte fungerar, det som är för dyrt, eller det som inte lönar sig. Välfärdssamhället skulle då kollapsa av brist på adekvata tjänster och service.

Problemen löses inte heller genom att den enskilde tar större ansvar – om denne inte vet vad man skall ta ansvar för, och hur man skall agera. Man kan heller inte pressa de som redan vet vad som behöver göras, att göra mer, när de redan är trötta och utslitna för att "de andra" inte förstår vad som krävs av dem och ständigt hamnar fel på planen eller sätter sig ner, bara tänker på sig själva och struntar i allt.

Det blir inte bättre av att skuldbelägga den ene eller den andre om misstagen beror på att det kollektiva handlandet inte fungerar som det skall. Det blir heller inte bättre av att byta förbundskapten om man byter till en kapten som bara med kraft kommer med flera orealistiska innovativa direktiv och pålagor och inte förstår vad det är som skapar spelarnas stress och stora trötthet.

Vi måste därför i vårt moderna samhälle finna en annan ordning för vårt "gouvernement" än vi vant oss vid från industrisamhället. Det måste vara en ordning som innebär att vi inte tyst accepterar att experter och beslutsfattare i sin okunnighet, och i sin strävan efter att nå egen framgång, pålägger oss kollektiva åtaganden som är orealistiska i förhållande till vad som är möjligt, eller som tillåter allt flera av oss att abdikera från sitt ansvar mot alla andra.

Det måste således vara en ordning, som inte tillåter våra beslutsfattare, och för övrigt var och en av oss, att sväva i okunnighet om vad våra beslut och handlingar egentligen innebär för de som måste leva med dem. Det fina är att grunddragen i denna ordning redan finns. Den kallas demokrati.

Originaltext

<http://www.bengtharry.me/?p=2485>